

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ

MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XVII

KAAM YAYINLARI
OLBA
XVII

© 2009 Mersin/Türkiye
ISSN 1301 7667

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO,
ve
TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir ve Mayıs ayında olmak üzere,
yılıda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.
Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.
It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.
Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.
Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342-MERSİN
TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734
Fax: 00.90.324.361 00 46
web mail: www.kaam.mersin.edu.tr
www.olba.mersin.edu.tr
e-mail: kaam@mersin.edu.tr

Dağıtım / Distribution

Zero Prod. Ltd.

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XVII

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XVII

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU
Prof. Dr. Coşkun ÖZGÜNEL
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Hayat ERKANAL
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Yıldız ÖTÜKEN
Prof. Dr. Eréndiz ÖZBAYOĞLU
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Marion MEYER

*OLBA Dergisinin yayın hayatına başlamasını sağlamış olan
eski Rektörümüz sayın Prof. Dr. Uęur ORAL'a ve
dergiyi desteklemekte olan Rektörümüz sayın Prof. Dr. Suha AYDIN'a
teşekkürlerimizi sunarız.*

İçindekiler/Contents

Rhys F. Townsend – Michael C. Hoff, <i>Lamos in Rough Cilicia: An Architectural Survey</i> (<i>Dağlık Kilikia'da Lamos: Bir Mimari Yüzey Araştırması</i>)	1
Deniz Kaplan <i>Elaiussa Sebaste'de (Kilikia) Bulunan Tapınak İçin Yeni Bir Kült Önerisi</i> (<i>Ein neuer Kultvorschlag für den Tempel in Elaiussa Sebaste (Kilikien)</i>)	23
Adele Federica Ferrzolli - Marco Ricci <i>Cilician Ceramic Production From Roman to Byzantine Age.</i> <i>New Data From Elaiussa Sebaste</i> (<i>Roma'dan Bizans Dönemine Kilikia'da Seramik Üretimi.</i> <i>Elaiussa Sebaste'den Yeni Kanıtlar</i>)	33
Burcu Ceylan <i>Kilikya'da Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşimleri: Kanytellis Örneği</i> (<i>Kanytellis as a Case Study for Late Antique Rural Settlements</i>)	45
Ayşe Aydın <i>Hıristiyan Dinindeki Martir-Aziz ve Rölik Kültünün</i> <i>Kilikya-Isaurya Bölgesi Hıristiyanlığına Yansımaları</i> (<i>Märtyrer, Heilige und Reliquienkult im Kilikisch-Isaurischen Raum</i>)	63
Hugh Elton - Mark Jackson - Gabriele Mietke - James Newhard Lale Özgenel - Emma Twigger <i>Alahan'da (Isaurya) Bir Roma Kentinin Keşfi</i> (<i>The Discovery of a Roman City in Alahan [Isauria]</i>)	83
Gabriele Mietke <i>Monumentalisierung christlicher Heiliger in Kilikien in frühbyzantinischer Zeit</i> (<i>Erken Hıristiyanlık Dönemi'nde Kilikia'da</i> <i>Kutsal Kişilere Gösterilen Saygı</i>)	117
Hatice Palaz Erdemir <i>Economic Management of Cilicia in the Time of Cicero</i> (<i>Cicero Döneminde Kilikia'nın Ekonomik Yönetimi</i>)	141
Susanne Froehlich <i>Antike Autoren über Kilikien. Überlegungen am Beispiel der Stadt Tarsos</i> (<i>Kilikia Üzerine Antik Yazarlar. Tarsus Şehri Örneğinde Düşünceler</i>)	157

Erendiz Özbayoğlu

Acacius, 'Tarsi Episcopus': Discerning The Signs Of Arianism
(*Tarsus Episkoposu Akakios: Ariusçu Belirtileri Ayırt Etmek*) 169

Turhan Kaçar

Tarsuslu Nectarius'un İlk Constantinopolis Patriđi Olarak Seçilmesi
(*The Election of Nectarius of Tarsus as*
the First Patriarch of Constantinople) 179

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ,
'KİLİKİA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ'
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI 'OLBA'**

OLBA süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez yayınlanır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

'Olba'; Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Numizmatik ve Bizans Sanat Tarihi kapsamında orijinal sonuçları içeren makaleleri yayınlar.

Küçükasya ile ilgili veya Akdeniz ve Ortadoğu Arkeolojisi kapsamındaki konular Olba'nın içeriğini oluşturur.

Yayın İlkeleri

1. a- Makaleler, word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin yazılırken 10 punto, dipnot için ise 9 punto, 'Times New Roman' (PC ve Macintosh) yazı karakteri ile kullanılmalıdır.
c- Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
d- Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD'ye yüklenerek yollanmalıdır.
3. "Bibliyografya ve Kısaltmalar" bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, NewYork

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., "Inschriften aus dem Museum von Denizli", Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, Lev. LIV-LVII

Dipnot (kitaplar için)

Richter 1977, 162, res. 217

Dipnot (Makaleler için)

Oppenheim 1973, 9, lev.1

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece "fig." kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. Levha numarası editörler tarafından verilecektir. Bu sebeple levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır.
5. Figürler CD'ye yüklenmelidir: Çözünürlük 300 dpi; format tif veya jpeg olmalıdır.
6. Resim çıktılarının alınarak, resim düzenlemesi örneği (layout) yapılmalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde en az 500 kelime Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelime Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Bir orijinal ve iki kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı, ayrıca bunların yüklü olduğu bir adet CD gönderilmelidir.

**MERSIN UNIVERSITY,
'RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY',
JOURNAL 'OLBA'**

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal 'Olba', being published since 1998 by the 'Research Center of Cilician Archaeology' of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (language and culture), ancient history, numismatics and Byzantine History of Art.

The studies select their material mostly from Asia Minor but articles (papers) dealing with the Mediterranean area and Near East also form the content of Olba.

TECHNICAL REQUIREMENTS

1. a. Articles should be written in word programs..
 - b. The text should be written in 10 puntos with 'Times New Roman' (for PC and for Macintosh). The footnotes should be written in 9 puntos.
 - c. Footnotes should take place at the bottom of the page, each in continuous numbering.
 - d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Special fonts should be loaded to the CD's.
3. The 'Bibliography' and 'Abbreviations' should take part at the end of the article. The 'Abbreviations' used in the footnotes should be explained within the 'Bibliography'. The Bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books)

Bibliography (for articles)

Corsten 1995 Corsten, Th., "Inschriften aus dem Museum von Denizli", Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, Pl. LIV-LVII

Footnotes (for books)

Richter 1977, 162, fig. 217

Footnotes (for articles)

Oppenheim 1973, 9, pl.1

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation 'fig.' should be used in continuous numbering. Plate numbering will be done by the editors. For this reason, remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviation should not be used.

5. Pictures should be loaded to CD's: 300 dpi; tif or jpeg format are required.

6. A layout for the pictures should be undertaken.

7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.

8. A list of figures should take part at the end of the article.

9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.

10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of at least 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of at least 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.

11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.

12. One original and two copies of the article and figures should be printed and loaded on CD's before being sent.

ALAHAN'DA (ISAURYA) BİR ROMA KENTİNİN KEŞFİ

Hugh ELTON- Mark JACKSON - Gabriele MIETKE -
James NEWHARD- Lale ÖZGENEL – Emma TWİGGER

ABSTRACT

The Discovery of a Roman Settlement in Alahan (in Isauria)

The Göksu Archaeological Project carried out survey work north of Mut at Alahan between 2002 and 2006, including examination of the modern village of Alahan in detail. This study revealed a small urban site, perhaps a city, protected by a wall with protruding towers. Three churches stood in the walled area and perhaps another in the necropolis. The ceramics at the site date to periods between the late Hellenistic era and the medieval period, though most are from the late Roman period. The architecture, on the other hand, is mostly 5th and 6th century, though some 2nd- or 3rd-century sarcophagi were found.

Keywords: Göksu Project, Alahan, churches, hellenistic, medieval.

ÖZET

Göksu Arkeoloji Projesi 2002-2006 yılları arasında Mut'un kuzeyinde, Alahan'da gerçekleştirilmiştir. Bu projenin parçası olarak Alahan modern yerleşimi detaylı olarak incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda burada bir küçük yerleşim, belki de bir şehir olduğu anlaşılmıştır. Bu yerleşim kuleli bir sur tarafından korun-

* Hugh ELTON, Dr., Trent University Ancient History & Classics Champlain College, Trent University, 1600 Westbank Drive, Peterborough, ON, K9J 7B8, Canada. hughelton@trentu.ca

Mark JACKSON, Dr., University of Newcastle, School of Historical Studies Faculty of Humanities, Arts and Social Sciences, Newcastle University, Newcastle upon Tyne NE1 7RU, United Kingdom. m.p.c.jackson@newcastle.ac.uk

Gabriele MIETKE, Dr., Skulpturensammlung und Museum für Byzantinische Kunst, Bodestr. 1-3, D-10178 Berlin, Germany. g.mietke@snaflu.de

James NEWHARD, Assistant Prof. Dr., College of Charleston, Department of Classics 66 George Street Charleston, SC 29424, USA. newhardj@cofc.edu

Lale ÖZGENEL, Assistant Prof Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi Department of Architecture, 06531, Ankara, Turkey. olale@metu.edu.tr

Emma TWİGGER, University of Liverpool, School of Archaeology, Liverpool, L69 3BX. e.l.twigger@liv.ac.uk

maktaydı. Bu çevrili alanda üç, belki bir tane de nekropol'de olmak üzere dört kilise bulunmuştur. Yerleşimden elde edilen seramik hellenistik dönem ile Ortaçağ arasındaki tüm dönemlere işaret etmiş ama ağırlıklı olarak Roma dönemine ait oldukları tesbit edilmiştir. Mimari ise ağırlıklı olarak M.S. 5. ve 6. yüzyıllara işaret etmekle beraber M.S. erken 2 ve 3. yüzyıllara ait yapılar da görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Göksu Projesi, Alahan, kiliseler, hellenistik, ortaçağ.

2002 yılında, Göksu Arkeoloji Projesi (GAP) kapsamında Türkiye'nin güneyindeki Toros Dağları'nda yoğun ve yaygın bir çalışma başlatıldı. Yukarı Göksu vadisi Mut'un kuzeyinde ve Karaman'ın güneyinde yer alır¹. Her ne kadar çalışma özellikle yerleşim düzenindeki değişiklikler, iletişim ve ekonomi stratejilerindeki değişiklikler üzerinde yoğunlaşmaktaysa da, Mut'un kuzeyinde yapılması planlanan baraj inşaatı nedeniyle sözkonusu alanın araştırılmasına ayrıca öncelik verilmiştir. İnşaatı bittiği zaman baraj Yukarı Göksu Vadisi'nin büyük bir bölümünü 305 m yüksekliğe kadar sular altında bırakacaktır. İnceleme alanının merkezinde ve Mut'un yaklaşık 22 km kuzeyinde yer alan Alahan, MS 5. ve 6. yüzyıllara ait bir Hıristiyan kompleksi olup, bir yamaç üzerinde tek başına durmaktadır. Michael Gough (1961-1968 AİAE Müdürü) 1955 ve 1972 yılları arasında burada bir dizi kazı çalışması yürütmüş ancak 1973'te kazı programını bitirdikten sonra sonuç raporunu tamamlama fırsatını bulamadan vefat etmiştir². Alahan Hıristiyan kompleksi çevresinde gerçekleştirilen çalışmalar, bu kilise grubunun izole bir kırsal konumda olmadığını ve aslında bugüne kadar bilinmeyen küçük bir Roma kentinin yakınında konumlanmış olduğunu göstermiştir.

Isaurya Topografyası

Yeni bir kent keşfetmek çok rastlanır bir durum olmadığından, konuyu bir bağlama oturtmakta yarar vardır. Geç Antik Dönem piskoposluk listelerinde 20'den fazla Isaurya kentinin ismi vardır. Ancak, bunlardan Hierapolis, Dalisandos, Coropissos, Philadelphia, Meloe, Neapolis, Sibyla, Musbada, Domitiopolis ve Titiopolis gibi birçoğunun yeri tespit edilememektedir. Pek çoğunun yeri için saptamalar ve öneriler yapılmış ancak hiç-

¹ Göksu projesi AİAE, *the College of Charleston, the Society of Antiquaries*, ve *Gerda Henkel Stiftung* tarafından yapılan bağışlarla desteklenmekte ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izniyle yürütülmektedir. Silifke Müzesi Müdürü Sayın İlham Öztürk'e, Bakanlık mensuplarına, yerel makamlara ve bölge halkına yardımları için çok teşekkür ederiz. Elton baş yazar olup, projeye katkıda bulunan diğer üyeler de çalışma konuları hakkında yazmışlardır: proje web sitesi: <http://www.biaatr.org/goksu>.

² bkz. genel olarak Gough 1985.

biri için kesin bir kanıt sunulamamıştır. Aralarında Gökçeseki, Dağpazarı, Sinabuç, Asar Tepe ve Kalın Ören'in de bulunduğu bazı büyük yerleşimler için de güvenilir bir tanımlama yoktur. Bunların hepsi bir "kenttir" ancak henüz kesin doğrulayıcı kanıtlar bulunamamıştır. Dalisandos bu problemi gözler önüne seren iyi bir örnektir; bu kentin konumu için Belören (şimdiki Sarıoğlan), Sinabuç ve Alahan önerilmiş ve aynı isimde bir ya da iki kent mi olduğu tartışılmıştır³. İç Isaurya nispeten fakir bir bölge olup daha batıdaki klasik kentlerde olan standart özelliklerin birçoğu burada mevcut değildir. Yani, çok az sayıda tiyatro, stoa, tapınak veya agora vardır. Ermenek, Mut, Sinabuç, Dağpazarı veya Adrassus'daki yakın yerleşimler hiç kuşkusuz birer kenttiler ama bu kentlerde bugüne kadar belgelenen kamusal yapıların neredeyse tamamını kent duvarları ve kiliseler oluşturmaktadır⁴. Bu, belki de bu bölgede kentleşmenin geç gelişmesi ile ilgilidir; Geç Helenistik Dönem'e kadar iç bölgenin kentleşmesine ilişkin yazılı kaynağa rastlanmamaktadır⁵. Mut 19. yüzyılda aralarında Leake (1800), Laborde (1826), Davis (1875), Sterrett (1885), Duchesne (1880) ve Collignon'ın da (1880) yer aldığı birçok gezgin tarafından ziyaret edilmiştir. Duchesne en detaylı belgelemeyi kaleme almış ve Mut'taki sütunlu caddenin 12 m genişliğinde olduğunu belirtmiştir. Diğer gezginler bir giriş kapısından bahsederken Sterrett Mut'ta ya da Mut yakınlarında bulunan yedi adet yazıt kaydetmiş, fakat kalıntılar hakkında hiç birşey söylememiştir. Gough'dan önce tiyatrodan bahseden olmamıştır ki bu da yapının oldukça kötü bir durumda korunmuş olduğunu göstermektedir⁶. Topografyanın çok benzer olduğu Pisidia yerleşimleriyle olan farklılıklar da oldukça çarpıcıdır; buradaki yerleşimlerde tiyatrolar, tapınaklar ve diğer anıtlar oldukça yaygındır⁷.

Alahan Köyü

Alahan'daki modern yerleşim oldukça yenidir; bölgeye ait ilk yazılı belge olan 1530 tarihli bir defterde Alahan veya Maliya olarak anılan köylerden

³ Belören: French 1984, 85-98; Sinabuç: Jones 1971, 413, n.24; Bean - Mitford 1970, 224-225; Hild - Hellenkemper 1990, 233-234; Alahan: Nauerth 1987, 46-65; iki kent: Laminger-Pascher 1986, 238-260.

⁴ Hill 1979, 10 içindeki Gough'ın haritasında bir hipodrom gösterilmiştir. Ancak arazinin dağlık ve halkının fakir olması, ve bölgede tiyatroların yokluğu dikkate alındığında, böyle bir yapının varlığı olası gözükmemektedir. Civarda sayısız kesme dörtgen taş olmasına rağmen, bu alanda şimdi bir çimento fabrikası yer almaktadır.

⁵ Elton 2002b, 176.

⁶ Leake 1824, 108-110; De Laborde, 1838, 126; Davis 1879, 331-334; Duchesne 1880, 203-204; Collignon 1897, 85-87; Sterrett 1888 ve 1884-1885, 3-14; Gough 1976, 227.

⁷ Mitchell 1991, 119-145.

hiç söz edilmemektedir⁸. 17. yüzyılda Evliya Çelebi, büyük bir mezarlık ve ‘Diocletian Kalesi’ (ki bu Alahan Doğu kilisesidir) olan Alaca Han isimli bir handan (Türkçe’de hem Alaca ve hem de Ala ‘çok renkli’ veya ‘siyah-beyaz renkli’ anlamında kullanılmaktadır) bahsetmiştir⁹. Alahan köyünde şu anda herhangi bir kalıntı yoktur. Gough buradaki bir yapıyı, antik bir Yunan yazıtı, üzerine haç kazınmış bir taş blok ve en az üç adet Osmanlıca yazılmış ithaf yazıtı bulunan bir Osmanlı hanı olarak tarif etmiştir¹⁰. Alahan Kilise kazısı deposu bu bina üzerine inşa edilmiş olduğu için, 2002’de bulunan bir taş olasılıkla bu yazıtlardan bir tanesine aittir. Bu taş (önce eski depoda bulunan ve şimdi Silifke Müzesi’nde saklanan) Osmanlıca yazılmış bir mezar taşıdır. Bu binanın Sertavul Geçidi’nden Mut’a giden ‘eski yol’ üzerinde ve bir çeşmenin karşısında olduğu belirtilmiştir; yol köyün içinden, bazı Osmanlı mezarlarının da yanından geçmektedir. Ancak, burada bulunmuş olması olası bir Osmanlı yerleşimi küçük olmalıdır. Ayrıca köylüler köyde yapılan ilk evin 1950’lerde Dağpazarı’ndan buraya taşınan Veysel Kaynar tarafından inşa edildiği konusunda hemfikirdirler.

‘Eski yol’ şu anda Karaman’ı Mut’a bağlayan modern D715 karayolundan farklı bir rota izlemiştir. Her iki yol da Torosları, eskiden bir hanın bulunduğu (F238) Sertavul Geçidi üzerinden (1610 m) aşmıştır¹¹ (fig. 1). Geçitten sonra yollar birbirinden ayrılmıştır. ‘Eski yol’ Geçimli’ye doğru giden vadi boyunca daha aşağıdan bir rota izlemiş ve daha sonra Alahan’a doğru tırmanmıştır. Modern yol ise, Sertavul ve Alahan arasındaki daha az önemli bir Antik Yol’un rotasını takip etmiştir. Her iki yol da Alahan’da yeniden birleşip, Dağpazarı’ndan gelen bir yolla buluştukları Yapıntı’ya doğru devam etmiştir. Bu yol Yapıntı’ya devam etmeden önce, Sinabuç’taki antik kentten ve daha sonra da Gençali’deki bir handan geçmiştir. Dağpazarı ve Alahan arasında daha kısa (fakat daha zor) bağlantılar da vardır. Yapıntı’dan sonra yol Piriñ Çayı’nı geçmiş ve Mut’a devam etmiştir.

2002 yılından önce de Alahan köyüne ait bazı Antik buluntuların varlığı bilinmekteydi. Leake, Maliya yakınlarındaki bir handan söz etmektedir: ‘han antik bir tapınak ya da başka kamusal bir yapının üzerinde konulanmış gibi görünmekte olup, duvarlarında ve etrafında, ki arasında güzel

⁸ Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rum Defteri, Numara 387: (937/1530) (Ankara, 1996).

⁹ McKay 1971, 173-174.

¹⁰ Gough 1972a, 2.

¹¹ Ünal 1973, 59-69.

bir Korint sütun başlığı da vardır, pekçok eski mimari parça vardır'. Leake ayrıca yazıt ve bezeme olmadığından da bahseder. Burası De Laborde'in 1826'da tanımladığı ve bir şapeli ve kiliseden çevrildiğini düşündüğü büyük bir hanı olan yer olmalıdır; yazıtların olmaması bunun Gough tarafından Alahan köyünde kaydedilen yapı olmadığını göstermektedir¹². 1890'da Mut'u ziyaret eden Headlam ise şunları yazmıştır:

“4.5 saatlik mesafede, inşa edilmiş bir çeşme ve harap halde bir han ve bazı başka mimari kalıntılar içeren bir grup harabe vardır. Laborde'nin bu yapılara ilişkin tanımlamaları abartılı görünmektedir; ya da onun zamanından bu yana çok fazla tahrip olmuşlardır.... Bize söylendiğine göre, buraya yakın bir yerde, Maliya köyüne uzanan vadide, kuzey-batıya doğru yarım saat mesafede bazı başka harabeler daha olmalıdır. Ancak bizi onlara götürmeye söz veren yerli rehber başarısız olmuştur”¹³.

Han ve çeşmenin birarada olması bu yapının Gough tarafından sözü edilen han olduğunu göstermektedir. Yakın bir zamanda, 1970 yılında, köy merkezinde yapılan bir evin inşaatı sırasında, 7-8 adet 'içine bir insan sığabilecek büyüklükte' depolama kabı bulunmuştur (F61). Gough alanı incelediğinde, bir Honorius sikkesi (395-423) ve yerel ve muhtemelen Afrika kaynaklı ince kırmızı seramikler de bulmuştur¹⁴. Başka bir yerde ise Gough bu köyü, Mut'tan Karaman'a giden kuzey yolu üzerinde, olasıkla belli bir menzil dahilinde bulunan bir konaklama yeri anlamına gelen 'zengin bir *mansio*' olarak tanımlamıştır. Ayrıca burada, 'aralarında bir kilise, konutlar ve depoların bulunduğu kamu binalarının' olduğunu ve toplam 1500 m²'lik bir alanı kapsadığını da not etmiştir. Ne yazık ki bu buluntuların hiçbiri yayınlanmamıştır¹⁵. 1963 yılında kiliselere giden bir yol yapılırken taş bir su yolunun bir bölümü keşfedilmiştir¹⁶. Verzone kiliseleri anlattığı eserinde, köyün yanındaki Gözenek'te ve mezarlıkta bulunan bazı mezarlardan bahsetmiştir¹⁷.

¹² Leake 1824, 106; De Laborde 1838, 124.

¹³ Headlam 1893, 9.

¹⁴ Yerel halktan Gough 1971, 12-13'ü destekleyen bilgi.

¹⁵ Gough 1985, 9.

¹⁶ Gough 1985, 147.

¹⁷ Verzone 1956, 57-64, pl. 111-121.

Alahan'daki kent

Yakın geçmişte yapılan çalışmalar göstermiştir ki, Leake ve De Laborde, Headlam ve Gough'ın düşündüğü kadar yanlış saptamalar yapmamışlardır. Şu anda modern köy sistematik olarak araştırılmış ve yüzeyde görünen antik taşlar belgelenmiş durumdadır. En önemli bulgu, 1.25 m'den fazla kalınlığı olan ve içinde kiremit sıraları olan harçlı moloz bir iç gövde üzerine küçük dörtgen kireçtaşı bloklarla (0.2 x 0.1-0.15 m) yapılmış büyük bir koruma duvarıdır (fig. 2). Duvarın orjinal kalınlığı arkası tarla sınırı vazifesi gördüğü ve molozla kaplı olduğu için belirlenememiştir. Kentin güneyinde, 50 m uzunluğundaki üç bölümü ayakta kalmıştır. Duvarın bir noktasından 6.5 m genişliği olan altı kenarlı bir kule dışa çıkmaktadır. Çokgen kule ve taş örgü biçimi Geç Antik Dönemi işaret etmektedir. Molozla kaplı olduğu için görünemeyen bir ikinci kulenin olma olasılığı da vardır. Orjinal topografya, toprak kaymaları, modern yolun açılması ve şu anda restoranın üzerinde yer aldığı alanın teraslanması nedeniyle oldukça hasar görmüş olmasına rağmen, köydeki tarla sınırları duvarın daha da ileriye doğru gidiyor olabileceğini düşündürmektedir. Ancak, batıdaki vadinin çizdiği sınırlar gözönüne alındığında, duvarın en az 300 x 300 m, yani 9 ha'lık bir alanı çevrelemiş olabileceği görülmektedir. Bu alan Priene'deki aşağı kent (15 ha) veya Sagalassos'un geç dönem alanı (12.83 ha) ile benzeşmekle beraber, Diocaesarea (20 ha) veya Corycus (33 ha) gibi yakın kentlerden küçüktür. Köydeki diğer kalıntılar arasında tonozlu bir mahzen, kayalara oyulmuş odalar, 0.25 m çapında bir su kanalını da içeren birçok taş blok ve Gough tarafından tanımlanan 'bodrum kat' vardır. Buluntular arasında seramik bir ekmek damgası, *opus sectile* parçaları, mermer bir adak masasına ait bir parça, birçok küçük taş kurna, ithal bir bazalt tahıl değirmeni parçası ve iki küçük yazıt parçası vardır (F370, F392). Kent duvarlarının ötesinde birçok başka yapı daha vardır. Eski mezarlıkta, köyün yaklaşık 650 m batısında, en az 15 x 5 m büyüklüğünde bir yapı mevcuttur. Yapı harçsız moloz taşlarla inşa edilmiş olup iç bölümlere ait bazı izler taşımaktadır. Ancak, *cyma recta* profilli pek çok taş blok, dörtgen büyük blok taşlar, çatı kiremitleri ve bir kapı dikmesi de mevcuttur. Bunlar, kamusal bir yapıya aittir ve mezarlık içindeki konumlarından dolayı bir kilise yapısına işaret etmektedirler; belkide Leake ve De Laborde'nin tarif ettiği kamusal yapıya aittirler. Mezarlıkla köy arasında, uzun tarafı doğudan batıya uzanan ve U-biçimli ilginç bir alan vardır. Toprak kayması sonucu batı ucu oldukça dik bir eğimden aşağıya doğru kayarak kaybolmuş olan

bu alan mevcut haliyle sadece 14 x 60 m büyüklüğündedir. Güney ucu olasılıkla bir oturma alanı elde etmek için inşa edilmiştir. Su borusu döşenmek üzere arazi kazıldığında ortaya birçok kesme taş blok çıkmıştır. Söz konusu mevkinin Mahras Dağı'na doğru muhteşem bir manzaraya sahip olması, bu alanın küçük bir tiyatroya (ya da daha az olasılıkla bir stad-yuma) ait olabileceğini düşündürmektedir (fig. 3). Köyün doğu ucunda, olasılıkla antik bir yola paralel dizilmiş dört tane lahdin oluşturduğu bir hat vardır. Bu lahitlerden bir tanesi bir girland ve *bucranion* ile bezenmiş olup MS 2. yüzyılın ortalarından MS 3. yüzyılın ortalarına kadar olan bir döneme işaret etmektedir. Bu lahitlerden daha iyi korunmuş olan bir diğeri Karaman Müzesi'ne götürülmüştür (env.no.. 2273) (fig. 4a ve b)¹⁸. Köyün yaklaşık 600 m. doğusuna doğru, eski yol doğrultusunda, kayaya oyulmuş ve güneybatı köşesinden taş basamaklarla inilen bir bodrum katın kalıntıları mevcuttur. Çevrede oldukça çok miktarda, bazıları boyalı, pek çok kiremit, bina molozu, küçük bir taş kurna, ve içinde MS 5.-7. yüzyıllara ait bir şarap bardağı dibi ve yine MS 5. veya 6. yy.'a tarihlenen lamba parçası olan pekçok cam buluntu vardır.

Mimari Bezeme [GM]

Köydeki tüm kesilmiş ve işlenmiş taşlar yerel kireçtaşından yapılmış olup yöreye ait olmayan hiçbir yapı malzemesine rastlanmamıştır (fig. 5). Buluntular arasında sayısız dörtgen blok taş ve kemer taşı vardır. Ancak en önemli buluntular arasında 14 adet sütun başlığı veya parçası, 7 sütun kaidesi (F347, 361, 364, 365, 366, 416, 417), 3 friz bloğu (F393, 394, 659) ve 6 eşik taşı (F335, 349, 358, 363, 385, 388) vardır. Sütun başlıkları değişik büyüklüklerde olup Korint (F21, 190, 348, 354, 355, 357, 414, 415, 611) ve Kompozit düzenlerindedir (F387, 360). Ayrıca üç tane de küçük sütun başlığı parçası bulunmuştur (F378, 380, 381) (fig. 6).

Bu sütun başlıklarından dördü tip ve üslup olarak birbirlerine oldukça yakındır (F21, 348, 354, 355). Bunlar bir kalathosun varlığına ait herhangi bir iz taşımayan, sadeleştirilmiş bir Korint tipini temsil etmektedirler: her iki akanthus bölgesi içinde sadece dört yaprak ve zeminden sade bir şekilde yükselen iki değil tek bir çift burğu (*helix*) olup standard gövde-yaprak düzeni yoktur. Yapraklar zemine oldukça yakın durmaktadır. Yandaki yaprak-

¹⁸ Alahan da şu anda kayıp olan pek çok lahit vardır, Verzone 1956, 57-61; Koch - Sichtermann 1982, 552-3.

ların uçları birbirine değmekte ve çizgisel yarıklık ve boşlukların oluşturduğu tipik maske desenini meydana getirmektedirler. Bu kireçtaşı sütun başlıkları sadeleştirilmiş Korint üslubu elemanları, maske deseni ve çok sade biçimlendirilişleriyle Prokonnessos atölyelerinde seri üretimi yapılan mermer sütun başlıklarıyla aynı tip ve üslubu temsil etmektedirler. Sadeleştirilmenin ulaşılmış olduğu aşama, bu dönem içinde daha ileri bir tarihe, örneğin MS 5. yüzyılın ikinci yarısına ya da MS 6. yüzyılın başına işaret etmektedir.

Bu dört sütun başlığı, çeyrek sütunlarla eklenmiş olarak biçimlendirilmiş olan dörtgen bir ayak parçası (F155) ve pekçok diğer sütun parçasının (F345) birbirlerine yakın konumda bulunmaları tümünün tek bir yapıya ait olduğunu düşündürmektedir (F188). Bu büyüklükteki sütun başlıklarının özel yapılarda nadiren bulunması ve kamusal yapı faaliyetinin kiliseler üzerinde yoğunlaşması nedeniyle, sütunların ve dörtgen ayak parçasının olasılıkla bir kiliseye ait olduğu düşünülmektedir. Sütun başlıkları yükseklik olarak benzer olmakla birlikte (42 cm-45.5 cm arası), alt yüzeylerinin çapı farklılık göstermekte ve dolayısıyla değişik ölçülerde sütunları işaret etmektedir. F348, 354 ve 355'in çapları birbiriyle yakın uyum gösterirken (35-36 cm), F21 bina içinde olasılıkla farklı bir pozisyonda olduğu için oldukça büyüktür (42.5 cm). F21'in çapı bir nef arkasında kullanım için uygun gözükürken, F348, 354 ve 355'in galeri seviyesindeki sütunlara ait olduğu tahmin edilmektedir. Alahan kilise kompleksine ait Batı Kilisesi'nde de benzer bir ayırım vardır. Köyde bulunan sütun başlıkları Batı Kilisesi'ndekilere tip ve üslup olarak benzemekle birlikte, büyüklük ve işçilik farklılıkları bu sütun başlıklarının kilise kompleksinden taşınmadığını ve köyde yapılmış olduğunu göstermektedir¹⁹. Köyde bulunan sütun başlıklarına ait ölçümler, Batı Kilisesi'nden daha küçük bir kiliseye işaret etmektedir.

Tümü köydeki modern bir inşaat çukurundan çıkarılan ya da civarında bulunan, 1.25 m kalınlığında büyük bir kesme taş duvar bloğu (F610), 2.58 m uzunluğunda bir kapı pervazı (F367), bir sütun başlığı (F611), bir konsol frizi (F659) ve S-şeklinde bir profil (F658) ikinci bir kiliseye işaret etmektedir (F189). 2.02 m uzunluğunda ve 0.40 m çapında kireçtaşı bir sütun parçası da (F639) olasılıkla bu ikinci kiliseye aittir. F611 no'lu sütun başlığında 4 akantus yapraklı bir dizi mevcuttur. Komşu yaprakların yan lobları en alt yaprak uçlarından birbirlerine değmekte ve içini dik duran iki palmetin doldurduğu bir yarığı çevrelemektedirler. Yapraklarla abaküs

¹⁹ Gough 1985, 83; alt arkad sütun çapı 53 cm, üst arkad 43 cm.

arasındaki alan, bir çift az derinlikli burgu (*helix*) ve kompakt bir abaküsün alt kısmı dışında, hemen hemen boştur. Yaprakların belli özelliklerine ve üslubuna en yakın paralellikler kilise kompleksi içinde bulunmaktadır. Yassı kazınmış palmet ya da belirgin ana hatları ve tepesinde üçgen biçimli yaprak ucu olan yaprağın yuvarlak kısmı Doğu Kilisesi'ndeki sütun başlıklarının bezenmesinde kullanılan ana elemandır. Burada da yine kalın yapraklar dışarıya doğru yayılmış ve zemine yapışık konumdadırlar. Yaprak damarları uçlara doğru hafifçe daralan V-biçiminde oyulmuş çizgiler şeklinde yapılmıştır ve komşu yaprak lobları ve palmetlerin birleşim noktasında yarı dairesel bir eleman mevcuttur. Aralarındaki benzerliklere rağmen F611 Doğu Kilisesi'ne ait olmamalıdır; çünkü burada Korint üslubunu oluşturan elemanlar baştan sona daha eksiksizdir ve yapraklar araya yerleştirilen küçük palmetlerle ayrılmıştır²⁰. Yerli halkın köyün dışından getirildiklerini söylemesine rağmen, F393 ve F394 no'lu friz parçaları da yine bu ikinci kiliseye ait olabilirler. F394 doğa koşulları bakımından çok daha fazla yıpranmıştır ve daha titiz bir çalışma gerektirmektedir. F393 'te bir dizi yumurta ve ok, küçük sivri elemalarla yer değiştirerek sıralanan düzgün yarım-disk motifleri ve sürekli tekrarlanan S şekilli bir desen dizini ve sade bir dalgalı kıvrım motifi görülmektedir. Yarım disk dizisinin yanı sıra yumurta ve ok gibi klasik süslemelerin kullanılmış olması, Batı ve Doğu Kiliseleri'ndeki narteksleri süsleyen kemer ve arşitrav bezemelerinin bir varyasyonu olan bu firizi kilise kompleksi ile ilişkilendirmektedir²¹.

Diğer sütun başlıkları belli bir bina kompleksine ait gözükmemektedir; fakat köydeki Geç Roma Dönemi bezeme yontuculuğunun örnekleri arasına eklenebilir. Küçük Korint sütun başlığı F357'nin üstünde yumru benzeri dışa çıkıntılı uçları olan 4 akanthus yaprağı, her bir yüzeyde 2 çift burgu (*helix*), ve abaküsün altında bir palmet deseni mevcuttur²². Bunun süslemeleri Doğu Kilisesi'ne, üslup açısından, F611'den daha da yakındır ancak daha düşük seviyede bir ustalık sergilemektedir. F387'deki yaprak kompozisyonu F611'in oldukça taşralı bir versiyonu görünümündeyken; üst kısmı Kompozit düzenin naif bir yorumu şeklindedir. F360 Kompozit bir sütun başlığıdır. Kompozit kısım abaküs'ün hemen altında, volütlerin arasında stilize bir yumurta ve oktan oluşmaktadır. Karakteristik

²⁰ Verzone 1956, fig. 96-102; Gough 1985, fig. 44, 46.

²¹ Verzone 1956, fig. 15, 34-36.

²² Onun yerine bir yüzeyde alışılmadık bir özellik olan kabartılarak belirginleştirilmiş üç yatay şerit vardır.

özellikleri, bezemenin oluşturduğu genel görünüm ve koyu gölgeler elde etmek amacıyla yapılan ardışık sıralı küçük derin yarıklar ve birbirine dokunan yaprak uçlarının oluşturduğu desenle meydana getirilen ışık ve gölge kontrastıdır. Bu etki ajur tekniğine benzerdir. Tüm bu özellikler I. Iustinianus'un hükümdarlık dönemine (527-565) özgü olup, sözü geçen sütun başlığı tiplerini 6. yüzyılın ikinci ya da üçüncü çeyreğine tarihlemektedir. Bu zengin süslemeler ve gösterişli tasarım, alt çapı (yak. 27 cm) nef arkadları için çok küçük olsa da, kilise içi kullanım için uygundur. Bu sütun başlığı, eğer köye başka bir yerden getirilmediyse, bir başka kilisenin varlığına işaret etmektedir. Hasar görmediği yerlerde bezeme yaygın kırmızı boya izleri ile kaplıdır ve bu özgül bir özellik olabilir. Bir çift sütun başlığı (F414, 415) ve Korint tipi daha küçük tek bir başlık (F190) kesilmemiş akanthus yaprakları ve sadeleştirilmiş üst süslemelerle bezenmiştir. Bu başlıklar yaklaşık olarak 5. ya da 6. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Köydeki mimari yontu grubu, ayrıntıda farklılıklar göstermekle birlikte, çoğunlukla kilise kompleksi içindekilerle benzerlik göstermektedir. Kronolojik çerçeve 5. yüzyılın ikinci yarısı ve 6. yüzyılı kapsamaktadır. Şu ana kadar, Roma İmparatorluk dönemine ya da 4. yüzyıla tarihlenebilecek bir bezemeli parçaya ait kanıt elde edilmemiştir. Seramik analizleri Geç Helenistik Dönem'den Geç Roma Dönemi'ne kadar uzanan sürekli bir yerleşimi işaret etmesine rağmen, Geç Roma Dönemi'nden önceye tarihlenebilecek önemli bir kamusal bina yapım faaliyeti olmamış gibi gözükmektedir. Kilikya ve Isaurya bölgelerinde 5. ve 6. yüzyıla ait Geç Roma Dönemi dini yapıları Roma Dönemi kamu yapılarından sayıca çok daha fazladır ki bu hem ekonomik refah düzeyini ve hem de halen yayılmakta olan Hıristiyanlığın anıtsal ölçekli dini yapı ihtiyacını göstermektedir. Dolayısıyla Alahan, Kilikya ve Isaurya da gözlenen bu durum ile örtüşmektedir.

Seramik Dağılımı [JN]

Köyün içinde ve etrafındaki açık alanlarda yoğun arazi yürüyüşü gerçekleştirilmiştir²³. Göksu Arkeoloji Projesi (GAP) araştırma kesitlerini (arazi araştırma birimlerini) doğal topografyaya yani tarla sınırları, doğal konturlar ve yollar gibi doğal özelliklere göre belirlemektedir. Köy içinde belirlenen alanların pek çoğunda tarım yapılmış olduğu için yüzeye çıkmış buluntu parçalarını görme imkanı oldukça iyidir. Araştırmacılar her

²³ Bintliff 2004, 199-230.

bir araştırma kesiti içinde 15 metre arayla dizilmiş ve araştırma kesitinin yönlendirmesiyle belirlenen bir hat üzerinde yürümüşlerdir. Her bir kesitte bir GPS noktası alınmış ve ekip lideri tarafından görüş durumunu, mevcut arazi ve peyzaj kullanımını ve diğer çevresel faktörleri tarif eden standart formlar doldurulmuştur. Alan yürüyüşçüleri kesitler üzerinde 15 m'lik bir grid yaratabilmek için her 15 metrede bir buluntu sayımlarının ara toplamını almışlardır. Ara toplamaların GIS'e yüklenmesiyle buluntu yoğunlukları yalnızca kesitler bazında değil, aynı zamanda kesit içi bazda da gözlemlenebilmiştir. Ayrıca, kesitleri aşan yada çevresel özelliklerden etkilenmiş (sulama kanalları, yollar, mesken birimleri, vb. gibi) buluntu gruplarının ilişkilendirilmesi kolaylıkla yapılmıştır. Bezemesiz gövde seramikleri ve alanın dışına taşınamayacak büyüklükte olan nesnelere dışındaki tüm buluntular toplanmıştır.

Seramik Analizi [MJ]

T476-487, 571-578, 761-772'den gelen tüm seramik parçalarının (toplam 1335 adet) ve kiremitlerin (toplam 558 adet) tam sayımı alanda yapılmıştır. Seramik yoğunlukları, özellikle kent duvarları tarafından çevrelenen alan içinde belirgin bir şekilde fazla olmak üzere, kentsel alanın tanımlanmasında oldukça yararlı olmuştur. Bu sayımlar yakın çevrede yer alan arkeolojik alanlardaki sayımlardan da belirgin bir şekilde yüksek çıkmıştır. Araştırma ekibinin sadece yassı parçaları kiremit olarak kaydetme tercihi, sayımı yapılan kiremitlerin pek çoğunun geniş, yassı ve ince parçalardan (*tegulae*) oluşmuş olduğunu önermektedir. Bunlar daha çok büyük yapılara özgü olup kamusal mimaride kullanılmışlardır (fig. 7). Dolayısıyla, genel olarak daha küçük yapıların çatılarını örtmekte kullanılan daha küçük kiremitlerden değildir (*imbrices*).

Tanımlayıcı Seramikler (fig. 8)

İthal birkaç parça dışında tanımlayıcı seramik malzemenin çoğunluğu tanımlanabilir durumda olup bu bölgeye özgüdür; Alahan kilise kompleksinden ve Kilise Tepe'den gelen malzemeye de iyi örtüşmektedir²⁴. Alahan köyünden toplanan tanımlayıcı malzemenin büyük kısmı Geç Roma Dönemi'ne tarihlendirilebilir; daha küçük oranlarda ise Erken Roma

²⁴ Williams 1985, 35-61; Jackson 2007, 387-437; Jackson b.

ve Ortaçağ malzemesi mevcuttur. Nispeten küçük bir oranda olan tanımlayıcı Helenistik/Erken Roma malzemesi ise ana çalışma alanının güney batı tarafında yoğunlaşmıştır ve yerleşimin tanımlanabilir en erken evresi ile ilgili en net bulguyu vermektedir. Köyden elde edilen seramik buluntularının çoğunluğunu pithos parçaları, büyük çömlekler ve küçük düz testicikler oluşturmaktadır. Bunlar genelde yerel, açık sarı/soluk turuncu bir doku üzerinde kırmızı/kahverengi ince bir tabaka sıçratılmış, sürülmüş ya da boyanmış şekilde yapılmıştır. Öte yandan aralarında pişirme kapları, amforalar ve ince seramik kaplar gibi bir yerleşime özgü olabilecek diğer kaplara ait parçalar da bulunmuştur. Bulunan bir seramik çöp çukuru (T571-48) yörede seramik üretiminin yapılmış olduğunu göstermektedir. Köyden çıkan örnekler arasında birkaç tane Ortaçağ tanımlayıcı pişirme kabı veya sırlı parça vardır. Köyden elde edilen bu örnekler biçim, doku ve bezeme olarak yakın civarda bulunan ve toplanan malzemenin büyük bir kısmının daha geç bir döneme tarihlendiği Gözenek malzemesinden oldukça farklıdır.

İnce Kaplar

Helenistik, Roma ve Geç Roma Dönemleri'ne ait ithal parçalar arasında astarlı çanaklar nispeten azdır. Bu durum bölgenin Akdeniz'den uzaklığı (yak. 100 km) gözönünde bulundurulduğunda fazla şaşırtıcı değildir. Parçalar arasında Kıbrıs tipi kırmızı astarlı kaplar (ör. T0476-1 Hayes Form 9 C) ve Form 105 Afrika tipi kırmızı astarlı kapların (ör. T0571-24), yanısıra Hayes tarafından yayınlananlara benzer taklitler de mevcuttur. Alahan Kilisesi'nde bulunan Mısır 'C' kategorisindeki diğer örneği de dikkate almak gerekir²⁵.

1. **T481-5 Kırmızı astarlı halka dip.** Açık, kırmızı astarlı tabağın halka dibinin köşeli düz ayağı. Çapı belli değil. Kırmızı astar dış köşelerde hemen hemen kahve/siyah, iç köşelerde ise koyu kahverengi olmak üzere çok koyu kırmızıya doğru değişiyor. 1 mm'lik, seyrek kırmızı ve gri katkıları olan soluk pembemsi turuncu doku.
2. **T482-7 Küçük halka dip.** Açık bir tabağın nispeten köşeli halka dibi. Çapı 10 cm. İyi tozlaştırılmış kil dokusu *5YR5.5/4.5 redish brown* (kırmızısız kahverengi). Yüzeyde 0.1-0.25 mm'lik ince de-

²⁵ Hayes 1970, 400, fig. 89a.

likler. Çok ince 0.1-0.25 mm beyaz ve 0.25 mm gri katkıları. Yüzeyde çok büyük 3.0 mm bir boşluk. *2.5YR 5/2 weak red* (zayıf kırmızı) renkli donuk kahverenginin iyi korunmuş olduğu halka dibin her iki tarafı hariç, astar tüm parçadan silinmiş.

- 3. T481-13 Kırmızı astarlı ağız.** Kırmızı astarlı açık kasenin yatay ağız. Çapı korunmamış. Ağızın hem alt ve hem de üst taraflarında, içinde turuncu astarın korunmuş olduğu çok hafif yivler mevcut. Turuncu kil doku nispeten iyi tozlaştırılmış ancak seyrek olarak 0.1-0.25 mm'lik, ince kırmızı ve gri katkıları mevcut. Çok az astar korunmuş durumda. Doku ve astar *2.5YR red* (kırmızı).

Pişirme Kapları

Pişirme kapları tipik Geç Roma Dönemi formlarında olup, yatay kulplar ve yuvarlanmış kenar ağız halkalarıyla özellikle doğu Akdeniz de Geç Roma Dönemi'ne özgü kaplar içermektedir. (ör. T0571-30; **T0575-14**; T0480-2).

- 4. T0575-14 Geç Roma Dönemi pişirme kabı.** Yuvarlak pişirme kabı, yuvarlatılmış ağıza yapışık yatay şerit tutacaklı. 15 cm çapında. Sık ve zayıf çeşitlendirilmiş soluk kahverengi köşeli katkıları olan kumlu, sert doku. Çok soluk kahverengi yüzey (*10YR 7/4 very pale brown*) ve turuncu merkez (*5YR 5/6 yellowish red*).

Silo kapları

Özellikle pithoslara ait güçlü tutatacaklar olmak üzere birçok silo kabı parçası bulunmuştur. Bunlar, tutacak çizgisi hizasında derin yivlerle bölünen tipik yuvarlak bir profile sahiptirler.

- 5. T0574-23 Parmak yivli kalın ve yatay halka biçimli pithos kulbu.** Doku *5YR 6/6 reddish yellow moderate brown* (kırmızımsı sarı orta kahverengi) köşeli katkıları.

Yerel, bezemesiz ve boyalı kaplar

Örnekler arasında yerel üretilmiş boyalı kap parçaları nispeten azdır. Boyalı bir açık kasenin ağız (**T574-45**), Alahan kiliseleri ve Göksu'dan ilk yayınlanan örnek olan boyalı bir kapalı su kabı parçasıyla (**T574-6**)

paralellik göstermektedir. Bölge için daha da yeni bir form ise fener olduğu düşünülen bir parça (T479-1) tarafından temsil edilmektedir ve yukarıda bahsedilen parçaların benzeri bir boyama tekniğine sahip görünmekle birlikte atipik kaba bir kille yapılmıştır.

6. **T0574-45 Boyalı açık formlu tabağın dışa çekik ağzı.** Çapı 24 cm. Doku ince ve 0.1-0.25 mm'lik çok seyrek beyaz kireç katkılarıyla (10YR 6/4 *light yellowish brown*) (açık sarımsı kahverengi) iyi tozlaştırılmış. Ağız üzerinde koyu kırmızı boylu çizgiler (10R 4/4 *weak red*) (soluk kırmızı).
7. **T0574-6 Emzikli boyalı testi.** Kapalı emzikli testinin omuz ve alt boyun bölümü. Boynun taban kısmında çizgi yiv var. Omuzdaki delik iyi korunmuş. Oluk tabandan kırılmış. İnce soluk turuncu doku, 0.5 mm'den daha az seyrek gri/beyaz ve soluk kahverengi katkılı iyi tozlaştırılmış 10YR 7/4 *very pale brown* (çok soluk kahverengi). Boya boyun tabanının etrafındaki yivde ve emzik tabanında korunmuş. Alahan ve Kilise Tepe'deki diğer kapalı boyalı kaplarla benzeşmekle birlikte Göksu vadisinden gelen emzik ağız için mevcut durumda daha iyi bir benzer yoktur.
8. **T0479-1 Kapalı kil fenere ait yassı boyalı dip?** Kırmızı boya süslemeli yalın kapalı kabın düz dibi ve alt duvarı. Yavaş çarkta şekillendirilmiş. İç yüzeyde çarkta şekillendirmeden kaynaklanan pürüzler var, dış yüzey ise nispeten kaba ve işlenmemiş. Çapı 13 cm. Dokuda kaba ve zayıf bir şekilde çeşitlendirilmiş köşeli katkılar var, opak beyaz katkılar 2-3 mm'ye kadar ve seyrek/orta yoğunlukta gri katkılar 2-3 mm 7.5YR 6/4 *light brown* (açık kahverengi). Alt duvarda, her ikisi de henüz kil ıslakken yapılmış küçük bir yuvarlak delik ve boydan boya en az 8 cm olan büyük bir açıklığın alt bölümü bulunmakta. Boya koyu bir kırmızı astar ve aşınmış olmasına rağmen dış yüzeyden aşağıya akan iki damla izi korunmuş.
9. **T574-1 Dip. T574-1 Dip.** Alt duvarı eğimli düz dip ve iç yüzeyde yoğun çark izleri. Çapı 8 cm Doku 5YR 5/6 *yellowish red* (sarımsı kırmızı). 0.1-1.5 mm kireç katkıları çok seyrek kabarcıklara neden olmuş. Parlak yüzeyli siyah katkılar.
10. **T574-2 Ağız.** Yuvarlak dudak ve içeriye eğimli üst duvar. Çapı 14 cm Hafif şekillendirme izleri olan yumuşak bir şekilde dalgalanan

duvar. 0.5 mm'ye kadar, grimsi köşeli katkıları ve yüzeyde kabarcıklara neden olan çok seyrek beyaz kireç katkıları olan nispeten kaba düz doku (5YR 5/6 *yellowish red*) (sarımsı kırmızı).

11. **T0571-48 Çok pişirilmiş pithos ağızı.** Muhtemel ocak atık kabı.
12. **T571-18 Ortaçağ sırlı seramiğe ait açık formlu tabak dibi.** Halka ayak ve açık tabağın kısmen korunmuş dibi. Çok seyrek 0.5 mm kırmızı katkıları dışında görünür hiçbir katkısı olmayan çok ince kumlu doku matrisi. İç kısımda beyaz astar ve yeşil perdah, dış kısım perdahsız fakat yeşil perdah lekeleri var. MS 14. ya da 15. yüzyıl.

Alahan Mezarlığı [ET]

Alahan mezarlığı çoğunluğu kayalara oyularak yapılmış mezarlardan oluşan bir mezarlık alanı olup, 1960'larda yapılan ve 'eski yol'un yönünü değiştiren modern Karaman-Mut yoluyla parçalanmıştır (fig. 9). Ana kısım modern köyün batısında, doğal kireçtaşı yükseltilerin bulunduğu bir alanda yer almaktadır. Modern yolun yapımı birçok mezarın tahrip olmasına neden olmuş olan ana faktör olmakla birlikte, bu alanda çok daha uzun bir süredir etkili olan doğal erozyon çok daha büyük bir zarar vermiştir; arazinin güney-batı eğimi Geçimli ovasına doğru erozyona uğramış ve bazı mezar bloklarının orjinal kaya yataklarından kopmasına ve aşağıdaki araziye çeşitli açılarda düşmesine yol açmıştır. Bu nedenle kaya mezarlarının orjinal sayısını belirlemek mümkün gözükmemektedir. Ayrıca, metal detektörüyle yapılmış olan kaçak kazılar taş mezar bloklarının arasında başka gömüler de olduğunu ortaya çıkarmıştır. Göksu Arkeoloji Projesi 182 mezarı kayıtlara geçirmiştir; ancak bunların mezar sayısından daha fazla sayıda gömüye sahip oldukları düşünülmektedir. Mezarlık alanında bir çalışma yapılabilmesi için öncelikle bazı sınırların çizilmesi gerekmektedir çünkü ana mezarlığın etrafındaki arazide ve civardaki yerleşimlerin eteklerinde de aralıklarla serpilmiş kaya mezarları bulunmaktadır.

Mezarlıkta başlıca dört tip mezar vardır: ortalama dört gömü yeri olan ve farklı artikülasyon düzeyleri olan girişli/oda mezarları, çok basit bir standart forma sahip olan *arcosolium*'lar, kayaya oyma mezarlar (*chamosoria*) ve ana kayaya oyulmuş lahitler (fig.10). *Arcosolium*'lar genelde kayalıkların tepesinde, Göksu vadisine bakan en ideal yerlerde konumlanmışlardır. *Arcosolium*'ların alt kotlarında sayıca en çok ve çoklu defin ka-

pasitesine sahip oda mezarları yer almaktadır. Bunların defin bölümlerinin muhtemelen kendi kapakları ve mezarların tümünün, ki menteşe yuvaları hala durmaktadır, de ahşap kapıları vardı. *Chamosorium* 'lar günümüze ulaşmış mezarlar arasında en seyrek bulunan ve en kötü korunmuş mezarlardır. Bunun olası bir nedeni pek çoğunun kaya yataklarının en kusurlu bölümlerine oyulmuş olmalarıdır. Kapaklardan çok azı korunagelmış olsa da hiçbirinde bir farklılık ya da bezemeye ait bir iz yoktur. Bu mezarlıktaki en gösterişli mezarlar, hala gövdelerinin iki yanında ve kapaklarında dekoratif oyma izleri taşıyan yükseltilmiş lahitlerdir. Standard lahit kapağı biçimi, köşe akroterleri olan üçgen alınlıklı formdur; bazı örneklerin eğimli yüzeylerinden bir tanesinde oyulmuş haç işareti vardır. Mezarlıkta korunagelmış olandan daha fazla sayıda bezeme olmuş olduğunu düşünmek çok yanlış olmamakla birlikte en büyük mezarlar olan *arcosolium* 'ların bezemeli kapaklarının olmadığını ve eğer üzerlerinde yazıt var idiye de, bunların kayaya oyularak değil kaya üzerine boyanarak yapılmış olması gerektiğini belirtmek gerekir. Büyük *arcosolium* 'lar Göksu Vadisine doğru yönlendirilmiş olsalar da, mezarlar genelde özel bir yöne dönük yerleştirilmemişlerdir. Her ne kadar detaylı analizler henüz tamamlanmamışsa da, yönlenme ve eski yolun rotası arasında bir bağlantı olmuş olabileceği zayıf bir ihtimal olarak gözükmektedir.

Mezarların olduğu kayalıkların civarında pekçok seramik bulunmuştur. Ön incelemeler bu seramikler için Helenistik Dönem'den Geç Roma Dönemi'ne uzanan bir dönemsel yelpaze göstermektedir. Mezarların içerisinde şaşırtıcı bir şekilde çok az sayıda seramik malzeme bulunmuştur ve bunlar ile mezar dışlarından toplananlar arasında belirli bir bağlantı kurulamamıştır. Mezar blokları arasında yakın zamanlarda yapılan kaçak kazılar birçok insan iskeletine ait parça ve seramik ortaya çıkarmıştır.

Mezarlık, civar kentlerde görülen “görmek” arayışının burada olmadığı izlenimini vermektedir. Bu bağlamda temel defin şekilleri karşılaştırılabilir; hatta Alahan'lıların diğer kentlerin mezarlıklarını, mesala Sinabuç'takini görmüş olmaları olasıdır. Ancak, Alahan tarzı basittir ve bu belki de düşük kaliteli kayaların daha detaylı bir çalışmaya imkan vermemesinden kaynaklanmıştır. Ancak bu, Alahan tarzının neden bu kadar farklı olduğunu açıklamak için yeterli bir neden değildir. En dekoratif unsurların bazıları bu tarzda kesinlikle yoktur. Bir olasılık, Adrassus'tan taşınan ve şu anda Karaman Müzesi'nde olan girdanlı lahit panel ve Mut çay bahçesindeki aslanlı kapak gibi, buraya ait birçok malzemenin yıllar içinde yerinden

taşınmış olmasıdır.

Adrassus, hakkında en kapsamlı yayın yapılan tek Isaurya mezarlığıdır²⁶. Dağpazarı, Gökçeseki, Sinabuç, Ermenek, ve Mut'ta olduğu gibi, diğer kentlerde bulunan mezarların daha fazla bezemesi vardır; hatta Gökçeseki, Sinabuç, ve Ermenek'te aslan-kapaklı lahitler de vardır²⁷. Civardaki diğer mezarlıklarda birçok yazıt da mevcuttur; ancak Alahan bu konuda oldukça geridedir. Birisi Erken Roma İmparatorluğu Dönemi'ne tarihlenen sadece iki yazıt bulunmuştur (F110, F138)²⁸. Boyanın iyi korunagelmiş olduğu Uzuncaburç'ta gözlemlendiği gibi, burada da boyalı yazıtlar daha yaygın olarak kullanılmış olabilirler. Bunu destekleyici bir kanıt olarak Alahan'daki kabaca oyulmuş ancak kitabe şekline getirilmemiş bir *tabula ansata*'sı olan tek bir *arcosolium* mezarı (F1083) gösterilebilir. Mezar bitirilmiş ve kullanılmış olduğu ve hatta kemerinin üstünde oyulmuş bir haç işareti taşıdığı için burada boyalı bir yazıt olmuş olduğunu varsaymak mantıklıdır. Bazı mezarların lahit kapaklarının üzerine (F158B) veya *arcosolium* üzerine (F104A, F141D) kazınmış haç işaretleri vardır. Nadir bulunan kayaya oyma lahitler en gösterişliler olup iki tanesi girlandlarla süslenmiştir (F307A, F391).

Mezarlıkla ilgili elimizde bulunan en eski kayıt 17. yüzyılda Evliya Çelebi tarafından yazılmış olup mezarlık: ‘...daha önce bahsedilen Han'la (Alahan köyündeki) kalenin kendisi (Alahan kiliseleri) arasında 10,000'den fazla beyaz mermerden yapılmış taş sandık vardır’ şeklinde tasvir edilmektedir²⁹. Bu abartılı bir ifade olarak kabul edilse bile mezarlığın bir 17. yüzyıl gezgini için oldukça etkileyici olduğunu göstermektedir. Bunun dışında bu mezarlıktan sadece, ‘Aloda kanyonu üstünde, Karaman-Mut yolu yanındaki bir *arcosolium*'da aslanlı bir lahit kapağı’ gördüğünü söyleyen Leake söz etmektedir³⁰.

Kentin yakın çevresi

Kent ve mezarlık, içinde yaygın mimari malzeme bulunan 2.5 x 1.5

²⁶ Bkz. genel olarak Alföldi-Rosenbaum 1980.

²⁷ GAP şu anda Dağpazarı'nda çalışmalarını sürdürmektedir; Gökçeseki veya Sinabuç'taki mezarlıklarda yakın dönemde bir çalışma yapılmamıştır, ancak bakınız Hild - Hellenkemper 1990, 233-234 ve 378; Scarborough 1998, 77-85; Mitford 1990, 2131-2160.

²⁸ GAP yazıtları Mustafa Sayar tarafından ayrıca yayınlanacaktır.

²⁹ MacKay 1971, 173.

³⁰ Leake 1824, 107.

km'lik bir alanın doğu ucunda yer almaktadır. Alahan kiliselerinde, Gözenek ve Aloda'daki ana buluntu yoğunlukları aşağıda anlatılmıştır.

Alahan Kiliseleri [HE ve GM]

Meşhur kilise kompleksi köyün yaklaşık bir kilometre kuzeyinde yer almaktadır. 1972'de, Gough imparator Zeno'nun (474-491) bu kiliselerin inşaatının finansal hamiliğini üstlendiğini ileri sürmüştü. Yakın zamanda Elton imparator Zeno'nun inşaatın büyük bir kısmını karşılamasının mümkün olduğunu, ancak imparatorluk himayesinin söz konusu olmadığını belirtmiştir³¹. Yine yakın zamanda Strube, sütun başlıklarının analizini temel alarak ('Konstantinopolitan modellere dayanarak') Doğu Kilisesi için MS 530 civarında bir tarih önermiştir. Geyer bu görüşü benimsemiş ve kapı çerçevelerini inceleyerek öneriye destek vermiştir ('Roma İmparatorluk Dönemi Suriye modellerine dayanarak')³². 2004 yılında, alandaki tüm bezemelerin görsel anlamda kayıtlara geçirilmesi amacıyla mimari bezeme üzerine detaylı bir fotoğrafla belgeleme çalışması yapılmıştır. Daha önceden köydeki kazı deposunda bulunan (şu anda Mut'ta inşa halinde olan müze binasında saklanmaktadırlar) işlenmiş taş parçalar incelenip kataloglandıktan sonra 2005 yılında dökümantasyon çalışmaları tamamlanmıştır³³. Bu malzeme üzerine yapılan ön çalışma, çeşitli mimari bezemelerinin üretimi, yapıların inşaatı ve yeniden inşaatı ve atölyelerin örgütlenmesi hakkında yeni bilgiler sağlamıştır.

İmparatorluk hamiliğindeki diğer kiliselerden farklı olarak mermer sadece *opus tesellatum* olarak ve bazilika apsisindeki bir *opus sectile* zemin için kullanılmıştır; duvarlarda ise boyalı sıva kullanılmıştır. Her iki kilisedeki nef ve koridorlar ana kayaya oyulmuş veya yassı döşeme taşları ile yapılmış olup, mozaik tesera veya *opus sectile* döşeli değildirler. Kazı deposundaki malzeme kilise kompleksine ait ritüel mobilyalarına ve özellikle de templon kuruluşuna ait birçok parça içermektedir. Batı Kilisesi'nde bulunanların pek çoğunda, desenlerin doldurulması ve sarmalların çerçeveselendirilmesinde yaygın olarak ajur tekniği kullanılmıştır³⁴. Bu teknik

³¹ Gough 1972b, 199-212; Elton 2002a, 153-157.

³² Strube 1983, 103-106; Geyer 1984/85, 151-170.

³³ Çalışma, Silifke Arkeoloji Müzesi müdürü İlham Öztürk'ün izni ve proje müdürü Mark Jackson sayesinde mümkün olmuştur.

³⁴ Bazı örnekler daha önce yayınlanmıştır: Gough 1985, fig. 35, pl. 29.

Konstantinopolis'de I. Iustinianus döneminde çok rastlanan bir uygulamadır³⁵. Batı Kilisesi'nin yapılış tarihi ne olursa olsun, 6. yüzyılın ikinci ya da üçüncü çeyreğinde yapıya ajurlu templon kuruluşları eklenmiştir. Mermer yerine yerli kireçtaşı kullanılması imparatorluk himayesi yerine yerel himayeyi işaret etmektedir; fakat kullanılan modeller Konstantinopolis'de gözlenen en üst seviyeli işçiliği sergilemekte olup haminin gösteriş iddiasını da göstermektedir. Doğu Kilisesi'nde, burada kırmızı bir çatı olduğunu gösteren kırmızı boyalı bir çatı kiremiti bulunmuştur.

2004'te, alanın güney batısına doğru giden ve kayadan oyulmuş bir merdiven bulunmuştur. Bu durum Gough'ın güneyden ya da batıdan, şu anda araba parkı olarak kullanılan alandan, ön avluya bir çıkış olduğu hipotezini de böylece doğrulamıştır³⁶. Hellenkemper, Hill ve Mango, dağ tepesi konumunu ve konuk-birimlerini dikkate alarak, Alahan'ın çok önemli bir hac merkezi olmadığını ileri sürmüşlerdir. Jackson ise kompleksin doğrusal planının buranın bir hac merkezi olma olasılığını kuvvetlendirdiğini önermiştir³⁷. Ancak, burada gerçekleşmiş hiç bir olay bilinmemekte ve burayla ilişkilendirilebilecek bir azizin yaşamından da söz edilmemektedir. Hellenkemper, Doğu Kilisesi'nde bulunmuş olan yazılı bir pencere ayırıcına dayanarak kompleksin Isaurya'lı Aziz Conon'a adandığını bir öngörüş olarak önermiştir. Ancak bu yazıtın fotoğrafları (F9021) bunun bir grafitto olduğunu göstermektedir; kilisenin adanmış olduğu azize referans verse bile bu sadece spekülatif bir bilgi olarak değerlendirilebilir³⁸ (fig. 11). Kiliselerin 400 m kadar civarında iki tane taş ocağı, iki tane şarap işliğı, bir zeytinyağı işliğı (olasılıkla iki), kayalara oyulmuş bir dizi niş ve bir kayaya oyma oda vardır.

Gözenek [LÖ]

Gözenek, Alahan köyünün yaklaşık 1 km kuzey-batısında, Karaman-Mut karayolu ile Alahan kilise kompleksi arasında kalan alanın günümüzdeki adıdır. Burası kireçtaşı kayalardan oluşan uçurumlar, çıkmalar ve kayalara oyulmuş pekçok birimden oluşmuştur. Karayoluna yukarıdan bakan masif çıkma (F45) altı seviye halinde kayalara oyulmuştur (fig. 12)

³⁵ Betsch 1977, 148-149, 246-248.

³⁶ Gough 1985, 80.

³⁷ Jackson a.

³⁸ Mango 1991, 297-300; Hill 1996, 68-72; Hellenkemper 1994, 213-238, 221; yazıt: Gough 1985, n.4.

Ayrıca, 4 ve 5 m yüksekliğe kadar korunmuş iki destek duvarı gibi bazı yapısal elemanların kalıntıları da mevcuttur ki, bunlar buradaki mimarının hem oyma, hem de inşalı birimler içerdiğini göstermektedir. Oymalı birimler büyüklük olarak yaklaşık 9 m²'den 76 m²'ye kadar sıralanmaktadır. En azından bir mekan, iki üniteli uzun bir oda olarak tasarlanmıştır. Bazı girişlerin her iki yanında yer alan dairesel oylumlar kapıların varlığını göstermektedir. Oturma birimi, ocak ya da fırın oyuğu gibi *in situ* mekan içi bulgulara rastlanmamıştır. Kaya formasyonunun düşük dayanıklılık kalitesi cephe yüzeylerinin büyük bir bölümünün kaybına neden olmuştur. Bunun sonucunda daha özenli oyulmuş olduğu düşünülen birimler günümüzde mağaralar gibi görülmektedir. Ancak, ana kayaya yakın bir konumda bulunmuş olan üzüm ve yaprak motifi bezeli bir blok (F136) gibi bazı oyma dekoratif mimari parçalar, bu birimlerin bir zamanlar oyulmuş ve bezenmiş dış cephelerinin olduğunu göstermektedir³⁹ (fig. 13). Civardaki diğer kayalara oyulmuş birimler arasında mezarlar, muhtemel bir kule ve bir zeytinyağı işliği vardır.

Masif çıkmanın kuzeyinde, büyüklüğü ve iç düzenlemesi bakımından kayda değer özellikleri olan ve kayalara oyulmuş bir mimari birim vardır (F206) (fig. 14). Nişli ve kemerli kapı girişi ve iki bölüm halinde düzenlenmiş olmasıyla burası Gözenek bölgesinde bulunan ve kayaya oyulmuş en büyük birimdir. Kapı girişi tavanı daha yüksek büyük bir odaya yönlendirilmektedir. Tavanın doğu ucu duvara doğru alçalarak kademelenen bir dizi oyulmuş kiriş benzeri doğrusal elemanla belirginleştirilmiştir. Bu tavan düzenlemesinin altında yaklaşık 0.9 m yüksekliğinde ve gerideki anakaya yatağından 0.45 m önde yer alan üç adet oyularak oluşturulmuş dikdörtgen blok vardır. Kenarda kalan blokların birinin içi sığ bir hazne oluşturacak şekilde oyulmuştur. Kenar blokların her ikisinde de sığ oyulmuş su akıtma kanalları görülmektedir. Bu büyük oda doğu ucunda kemerli bir nişi olan alçak tavanlı daha küçük bir mekana bağlanmaktadır. Her iki mekanın yan duvarlarında büyük kemerli nişler vardır. Büyük odadaki üç büyük nişin en az ikisinde boya ve sıva izleri görülmektedir ki, bu da kompleksin en azından bu kısmının bir zamanlar boyalı sıvayla bezendiğini göstermektedir. Bu, araştırma alanı içinde mimari anlamda en detaylandırılmış kaya oyuğu birimdir. İç düzenlemesi, özellikle de doğu ucu, bu kayaya oyma kompleksin konut olarak kullanılmadığına işaret etmektedir. Bir apsisin eksikliğine rağmen birim; planı, doğuya doğru yönelmiş olması, doğu

³⁹ bkz. Karaman yakınındaki Manazan: Topal 2000, 29-33.

ucunun, birinde muhtemelen vaftiz kurnası olan sunak benzeri bloklarla belirginleştirilmiş olması, bloklar arasında bırakılan boşluklar ve dini ritüel fonksiyonunun yerine getirilmesine uygun bir mekan teşkil edebilecek doğudaki arka duvar düzenlemesi nedeniyle şimdilik bir 'kilise' olarak tanımlanmıştır. Yapı, Kapadokya'daki kayaya oyma kilise mimarisine benzer özellikler taşımaktadır⁴⁰. Birkaç Geç Roma seramik parçası dışında, masif anakaya çıkıntısı etrafından toplanan seramik Ortaçağ'a aittir (MS 13.-14. yüzyıl). Bu alan muhtemelen, daha önceki bir Geç Roma yerleşiminin üzerinde gelişen bir Ortaçağ dini kompleksi olarak işlev görmüştür.

Aloda

Alahan köyünün 1.4 km batısında konumlanan Aloda da, Gözenek'ten Geçimli'ye doğru uzanan derin vadinin her iki yanında, Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait birkaç mezar vardır. Ayrıca, vadinin içinde de yapılar ve kayalara oyulmuş birimler vardır. Kilise 1950'lerde Gough tarafından kısmen kazılmıştır. Freskler bir öngörü olarak İkonoklastik Dönem'e tarihlendirilmiştir ancak yakın zamanda diğer uzmanlar freskleri 14. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir⁴¹. Vadi ile Alahan köyü arasında, ana kaya yüzünün altında daha pekçok Roma mezarı, bazı yapılar, kayalara oyulmuş sayısız birim ve bir şarap işliği vardır. Bu alan Roma İmparatorluk Dönemi sonrasında toprak kaymalarına maruz kalmış ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait tüm malzemenin üzeri örtülmüştür. Aloda'daki kültürel malzeme yayıntısı modern Geçimli köyünün üzerinde bulunduğu alana doğru uzanmaktadır. Buradaki buluntular arasında MS geç 3. yüzyıl sonlarına tarihlenen ve Diocletian dönemi arazi araştırma programına ait bir yazıt yer almaktadır (F243). Gough bölgeden bunun gibi üç yazıt daha belgelemiş ancak yayınlamamıştır. Bu bölgeden elde edilen seramik buluntular Geç Helenistik Dönem'den Geç Roma Dönemi'ne kadar uzanmaktadır.

Alahan'ın Meloe ile özdeşleştirilmesi

Bean ve Mitford isimler arasındaki benzerliğe dayanarak Maliya köyünün (şu anda Geçimli olarak bilinen) Meloe olabileceği konusunda spekülasyon yapmışlardır⁴². Alahan'da büyük, erken bir modern yerleşimin

⁴⁰ bkz. genel olarak: Rodley 1985; Kostof 1972, 43-141; Ötügen 1990, 16-72.

⁴¹ Gough 1957, 153-62.

⁴² Bean - Mitford 1970, 203.

bulunmayışı ve kültürel malzeme dağılımının sürekliliği kentin isminin Maliya olarak korunmuş olabileceği ihtimalini göstermektedir. Meloe kenti özellikle, MS 6. yüzyılın ilk dönemlerinde, Antiochia'lı Severus ile yazışan, huysuz piskopos Musonius nedeniyle ünlenmiştir. Musonius Meloe'ye fazla önem vermemiş gibi gözükmektedir çünkü genelde Olba ya da Seleucia'da yaşamış ve ona yılda sadece 6 *solidi* kazandıran görev bölgesinin yoksulluğundan yakınmıştır⁴³. Severus'un mektuplarında bahsinin geçmesi dışında Meloe yalnızca üç tane 6. yüzyıl piskoposluk listesinde yer almaktadır ki bunlar *Hierocles*, *George of Cyprus* ve *Notitia Antiochena*'dır. Meloe'den herhangi bir kilise konseyine katıldığı bilinen hiçbir piskopos yoktur. 450'lerde Meloe'nin bir piskoposu varmış gibi görünmemektedir, çünkü gerek 449 ve 451 konseylerine ait katılımcı listelerinde, gerekse Leo'nun 458'e ait *Encyclical*'ında bu görev yeri mevcut değildir. Meloe'nin bilinen tek diğer piskoposu Peter, Justin tarafından 518'de sürgün edilmiştir⁴⁴. Erken İmparatorluk Dönemi'nde kent tarafından basılmış bir sikke bilinmemektedir. Daha erken dönemlere ait bu kanıt eksikliği Meloe'nin kent statüsünü ancak geç 5. yüzyılda elde etmiş, büyük bir köy olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla Alahan ile özdeşleştirmek akla yatkındır; ancak ispatlanmış sayılamaz çünkü henüz yerleri tespit edilememiş Hierapolis, Dalisandos, Coropissos, Philadelphia, Neapolis, Sibyla, Musbada, Domitiopolis ve Titiopolis gibi Isaurya kentleri vardır.

Alahan'ın eski ismi olarak öne sürülen diğer isim Apadnas'dır. Procopius'un *Buildings* isimli eseri 'Isaurya'daki Apadnas'da Iustinianus'un bir manastırı restore ettiğinden bahseder; ancak bu buraya bu ismi vermek için ikna edici bir sebep değildir ve şu anda burada bir kent olduğu ortaya çıkarıldığı için daha da az bir olasılık olarak görülmelidir. Bunun dışında Apadras isimli bir Isaurya kentinin varlığını gösteren başka bir kanıt yoktur⁴⁵.

Sonuç

Alahan bölgesi için daha ileri düzeyde ve detaylı bir araştırma planlanmaktadır. Ancak şu anda modern Alahan köyünün altında küçük

⁴³ Severus, *6 Ep.* 1.22; Friend 1981, 209-216.

⁴⁴ *Syriac MSS*'deki isim Melota olmasına rağmen sürgün bölgeleri arasında diğer bir benzer görev yeri bilinmemektedir; Witakowski 1996, 20.

⁴⁵ Procopius, *Buildings* 5.9.33; Headlam, 1893, 18; Hild - Hellenkemper, 1990, 193-194.

bir kentin bulunduğu netlik kazanmıştır. Dolayısıyla, meşhur Alahan Hıristiyan kilise kompleksinin izole bir kırsal alanda yer almadığı, bir kent yerleşimi yakınında bulunduğu düşünülmelidir.

BİBLİYOGRAFYA VE KISALTMALAR

Alföldi-Rosenbaum 1980

Alföldi-Rosenbaum E., *The Necropolis of Adrassus (Balabolu) in Rough Cilicia (Isauria)*, Wien.

Bean - Mitford 1970

Bean, G. - Mitford, T., *Journeys in Rough Cilicia, 1964-1968*, Vienna.

Betsch 1977

Betsch, W., *The History, Production and Distribution of the Late Antique Capital in Constantinople* (yayınlanmamış doktora tezi, Philadelphia).

Bintliff 2004

Bintliff, J., "Town and Chora of Thespieae in the imperial age", L. de Ligt (der.), *Roman rule and civic life: local and regional perspectives içinde*, Amsterdam, 199-230.

Collignon 1897

Collignon, M., *Notes d'un voyage en Asie-Mineure*, Paris.

Davis 1879

Davis, E. J., *Life in Asiatic Turkey: A Journal of Travel in Cilicia (Pedias and Tracheia), Isauria and Parts of Lycaonia and Isauria*, London.

De Laborde 1838

De Laborde, L., *Voyage de l'Asie Mineure*, Paris.

Duchesne 1880

Duchesne, L., "Les Necropoles Chrétienne de l'Isaurie, I: Selefkeh, II: L'interieur", BCH 4, 192-205.

Elton 2002a

Elton, H. W., "Alahan and Zeno", AnatSt 52, 153-157.

Elton 2002b

Elton, H. W., "The Economic Fringe: The Reach of the Roman Empire in Rough Cilicia", L. de Blois - J. Rich (der.), *The Transformation of Economic Life under the Roman Empire içinde*, Amsterdam, 172-183.

French 1984

French, D. H., "The site of Dalisandos", EpigAnat 4, 1984, 85-98.

Frend 1981

Frend, W. H. C., "Isauria Severus of Antioch's problem-child, 512-518", F. Paschke (der.) *Überlieferungsgeschichtliche Untersuchungen içinde*, Berlin, 209-216.

Geyer 1984/85

Geyer, A., "Aspekte der Bauornamentik von Alahan Monastir", JAC 27/28 151-170.

Gough 1957

Gough, M., "A Church of the Iconoclast (?) period in Byzantine Isauria", AnatSt 7, 153-62.

Gough 1971

Gough, M., "Alahan 1970", AnatSt 21, 12-13.

Gough 1972a

Gough, M., *Royal Ontario Museum Newsletter (Toronto)*, 2.

Gough 1972b

Gough, M., "The Emperor Zeno and Some Cilician Churches", AnatSt 22 199-212.

Gough 1976

Gough, M., "Claudiopolis", R. Stillwell vd. (der.) *Princeton Encyclopedia of Classical Sites içinde*, Princeton, 227.

Gough 1985

Gough, M., der., *Alahan: An Early Christian Monastery in Southern Turkey*, Toronto.

- Hayes 1970 Hayes, J. W., *Late Roman Pottery*, London.
- Headlam 1893 Headlam, A. C., *Ecclesiastical Sites in Isauria (Cilicia Trachea)*, JHS Supplement 1, London.
- Hellenkemper 1994 Hellenkemper, H., "Early Church Architecture, Southern Asia Minor", K. Painter (der.), *Churches Built in Ancient Times içinde*, London, 221 de 213-238.
- Hild - Hellenkemper 1990 Hild, F. - Hellenkemper, H., *Tabula Imperii Byzantini 5: Kilikien und Isaurien*, Vienna.
- Hill 1979 Hill, S., "Dağ Pazarı and its monuments", *Yayla 2*, 1979, 8-12.
- Hill 1996 Hill, S., *The Early Byzantine Churches of Cilicia and Isauria*, Aldershot.
- Jackson 2007 Jackson, M. P. C., "Pottery from Level One", J. N. Postgate ve D. C. Thomas (der.), *2007 Kilise Tepe 1994-98, From Bronze Age to Byzantine in Western Cilicia içinde*, Cambridge, 387-437.
- Jackson a Jackson, M. P. C., "Performing pilgrimage", M. Mullett (der.), *Performing Byzantium. Proceedings of the 39th Spring Symposium of Byzantine Studies. Belfast April 2005 içinde*, Ashgate (baskıda).
- Jackson b Jackson, M. P. C., "Byzantine Ceramics from the Excavations at Kilise Tepe. 2007 and Recent Research on Pottery from Alahan", *Arkeometri Sonuçları Toplantısı 2008*, Ankara (baskıda).
- Jones 1971 Jones, A. H. M., *Cities of the Eastern Roman Provinces*², Oxford.
- Koch - Sichtermann 1982 Koch, G. - Sichtermann, H., *Römische Sarkophage*, München.
- Kostof 1972 Kostof, S., *Caves of God*, Cambridge, MA.
- Laminger-Pascher 1986 Laminger-Pascher, G., "Die Lykaonischen Koinon und die Lage der Städte Barata, Dalisandos und Hyde", *AnzWien 123*, 238-260.
- Leake 1824 Leake, W. M., *Journal of a Tour in Asia Minor*, London.
- Davis 1879 Davis, E. J., *Life in Asiatic Turkey: A Journal of Travel in Cilicia (Pedia and Tracheia), Isauria and Parts of Lycaonia and Isauria*, London.
- Mango 1991 Mango, C., "Germia: A Postscript", *JÖBG 41*, 297-300.
- McKay 1971 McKay, P., "The first modern visitor to Alahan", *AnatSt 21*, 173-174.
- Mitchell 1991 Mitchell, S., "The Hellenization of Pisidia", *MeditArch 4*, 119-145.
- Mitford 1990 Mitford, T. B., "The Cults of Roman Rough Cilicia", *ANRW 2.18.3*, 2131-2160.
- Nauerth 1987 Nauerth, C., "Kaiser Zenon und Dalisandos - ein Theklakloster in Alahan Monastir?", *Dielheimer Blätter zum Alten Testament und seiner Rezeption in der Alten Kirche 23/24*, 46-65.

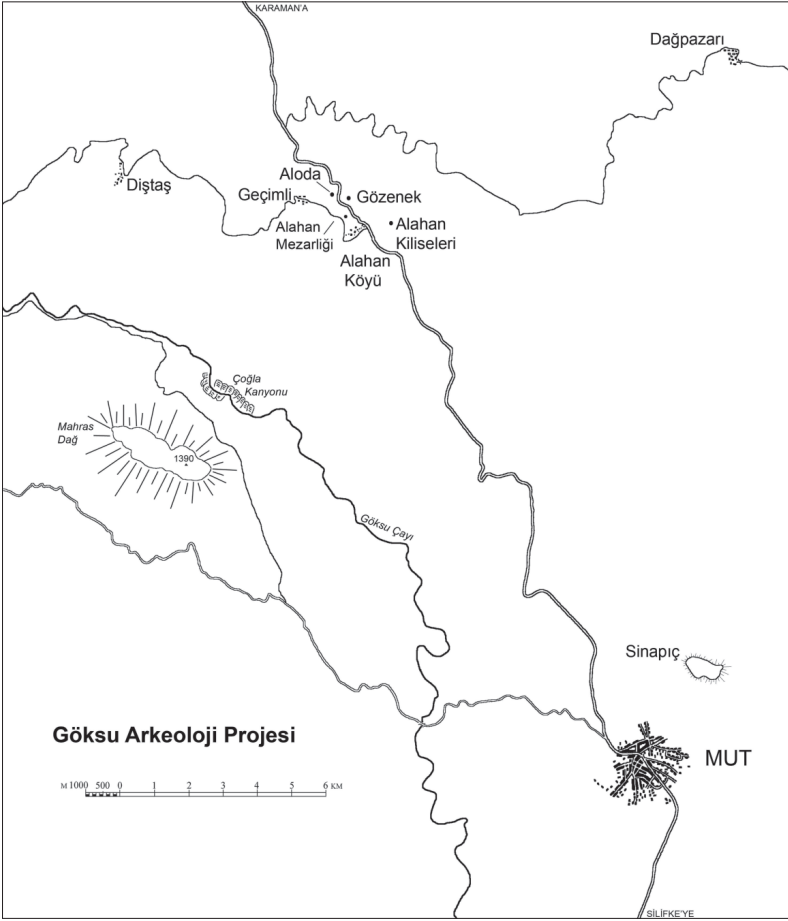

Fig 1 Göksu bölgesi

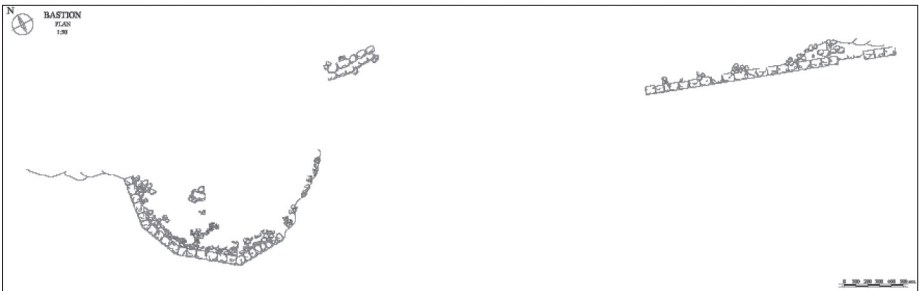

Fig 2 Geç antik sur ve kule F373

Fig 3
Olası tiyatro F156

Fig 4a
Alahan, çelenkli lahit

Fig 4b
Karaman, çelenkli lahit

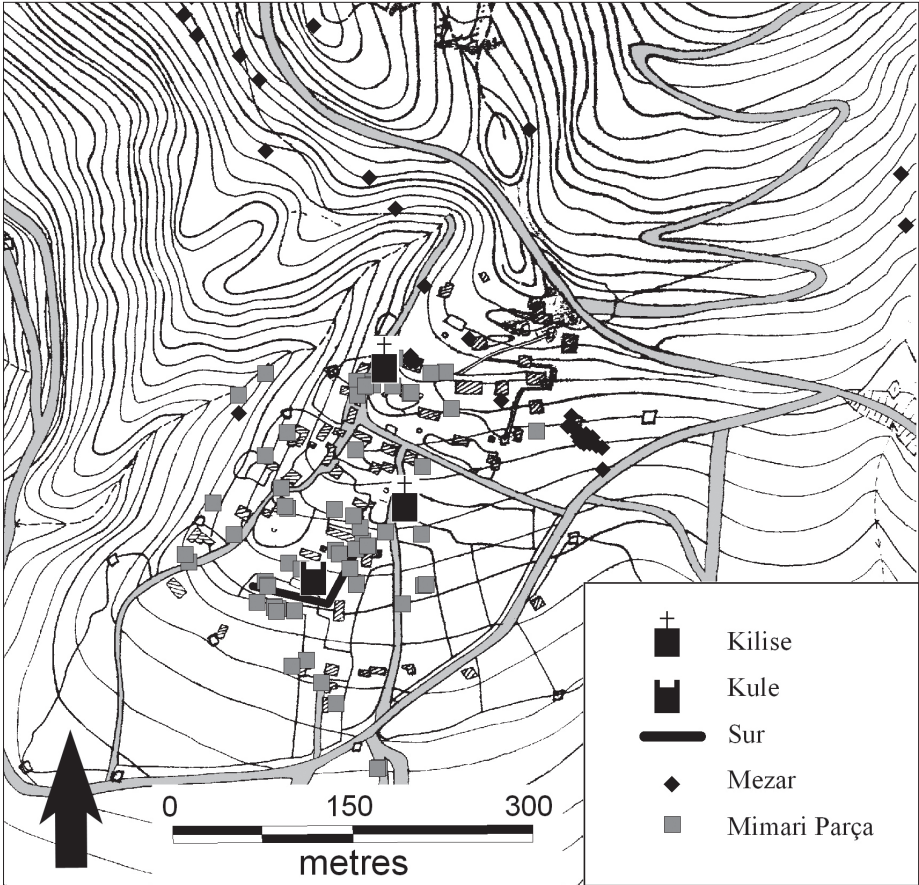

Fig 5 Alahan, plan

F21

F348

F355

F393

F394

F611

F357

F387

F360

F414

F659

Fig 6 Alahan yerleşimi mimari bezemeleri

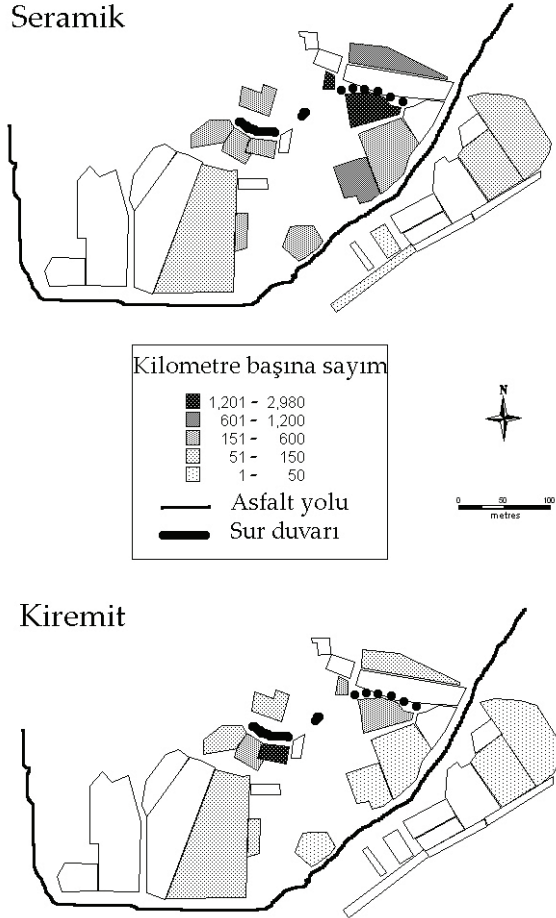

Fig 7 Alahan yerleşimi
seramiklerinin dağılımı

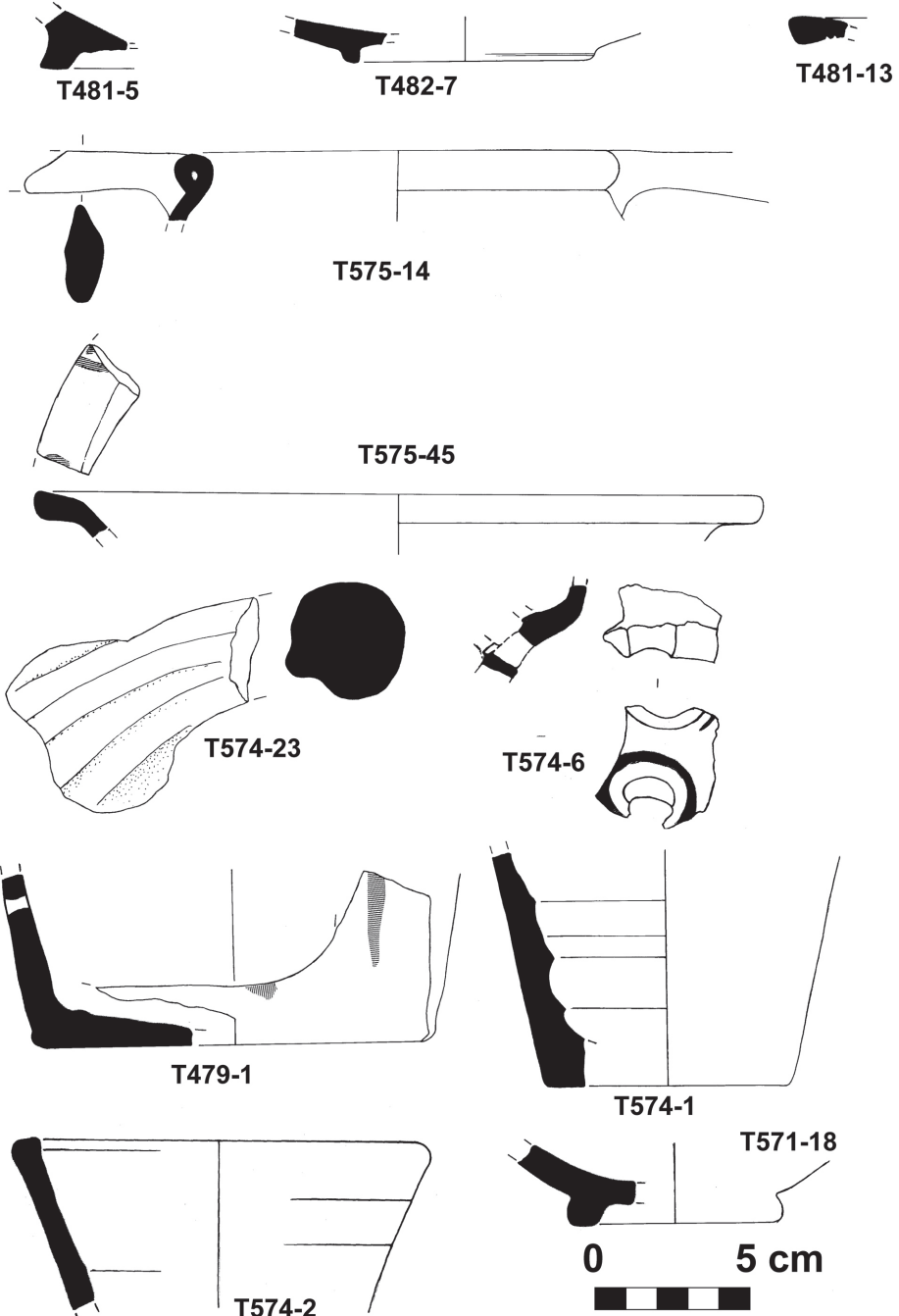

Fig 8 Alahan seramikleri

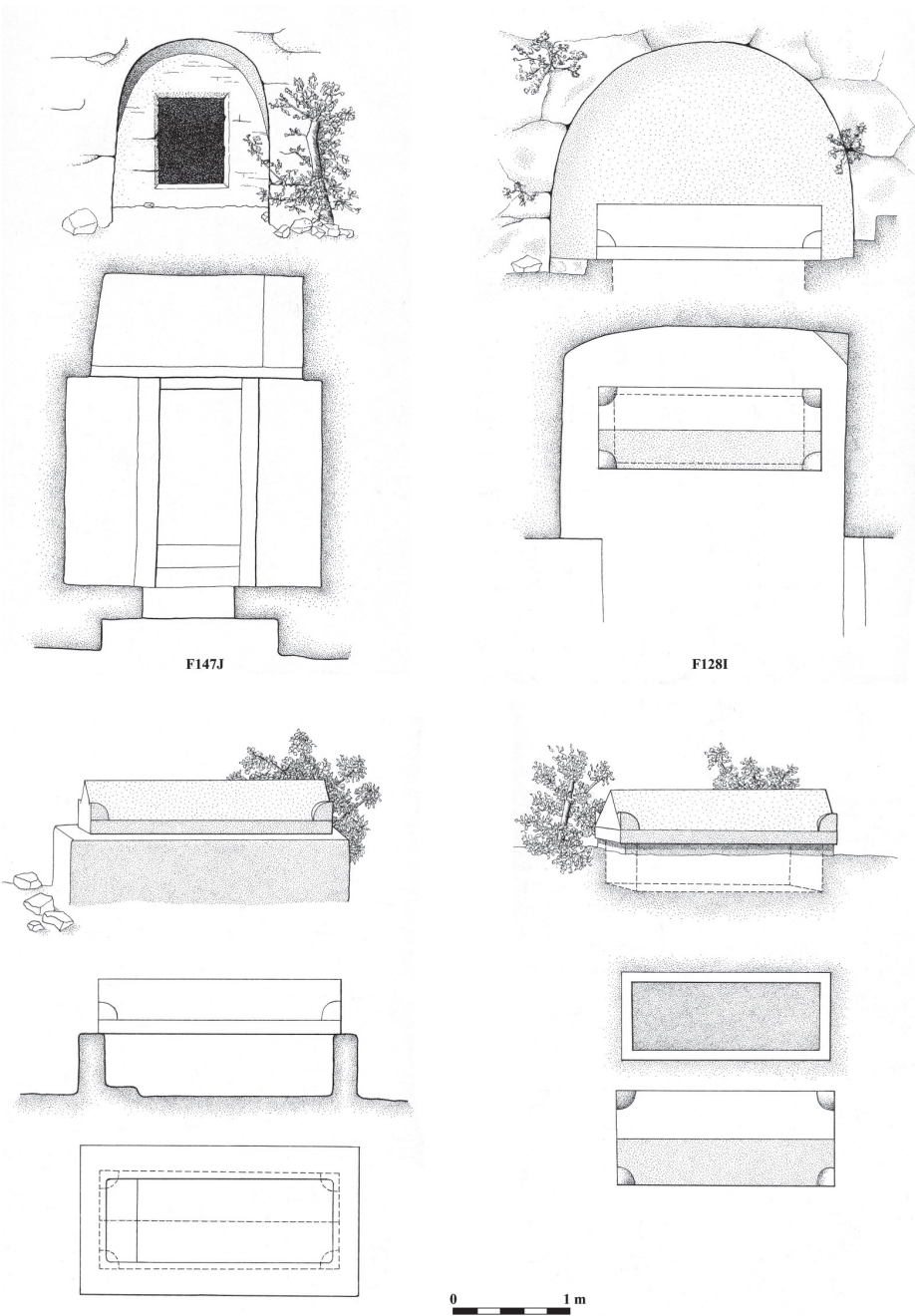

Fig 9 Alahan, mezar tipleri

Fig 10 Alahan mezarlığı

Fig 11 Gözenek F45

Fig 12 Grafitto (Konon)

